

**Česko-slovenská sociologická konference
„Dvě společnosti – dvě sociologie?“,
Olomouc, Česká republika,
17.–19. 10. 2013**

Ve dnech 17.–19. října 2013 se v Olomouci uskutečnila česko-slovenská sociologická konference s podtitulem *Dvě společnosti – dvě sociologie?* Konferenci spolupořádaly Masarykova česká sociologická společnost, Slovenská sociologická společnost při SAV a katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie FF UP v Olomouci. Posledně jmenovaná instituce převzala z pochopitelných důvodů také většinu organizačních povinností. Konference trvala tři dny, přičemž čtvrteční program byl vyhrazen pro studentskou část. Pátečnímu programu, resp. jeho první části dominovaly komparativní příspěvky prezentované a diskutované v plénu v aule a v pozdním odpolední probíhalo jednání v sekcích. Do jednání v sekcích byl rozdělen také sobotní program.

Na konferenci bylo prezentováno (podle oficiálního programu) celkem 46 různých příspěvků, z nichž devět bylo výsledkem společné výzkumné aktivity českých a slovenských badatelů. Zájem těchto česko-slovenských příspěvků, které nejvíce naplňovaly hlavní intenci konference jak po stránce autorské, tak i tematické, varioval napříč nejrůznějšími oblastmi sociologického výzkumu: Dominovala témata ze sociologie politiky (o otevřenosti občanů ČR a SR vůči pravicovému extremismu referoval L. Macháček i za nepřítomného F. Bartoše; M. Čambalíková a Z. Mansfeldová se zaměřily na české a slovenské odbory; T. Kostelecký s V. Krivým na urbánně-rurální rozdíly volebního chování od roku 1990; D. Klimkovský a D. Ryšavý o regionální samosprávu). Do oblasti sociologie rodiny směřoval příspěvek R. Džambazoviče a D. Hamplové o dělbě rolí v českých a slovenských rodinách, který ukázal, že zatímco rétorika směřuje k egalitarismu, reálné jednání je výrazně konzervativnější.

O proměnách české a slovenské mládeže po roce 1993 referovali J. Kalenda a P. Ondřejkovič. Oblast sociologie medicíny byla zastoupena porovnáním zdravotního stavu české a slovenské populace, jež se stalo předmětem referátu K. Ivanové, který si připravila společně s L. Mistríkovou a L. Juríčkovou. Do oblasti sociální patologie směřovalo porovnání vývoje kriminality v ČR a SR uskutečněné G. Lubelcovou a M. Scheinostem. Pozornosti se dočkala také samotná sociologie v příspěvku R. Kobuckého a D. Janáka, kteří prezentovali výsledky obsahové analýzy sociologických časopisů *Sociológia* a *Sociologický časopis* v prvním desetiletí po roce 1989.

Několik desítek zbývajících příspěvků sledovalo podobně různorodé tematické zaměření a k výše uvedeným tematickým oblastem můžeme přidat metodologii, sociologii náboženství, hodnotové orientace nebo sociologii životního způsobu. Nepovažujeme za příliš účelné snažit se postihnout přehled všech jednotlivých příspěvků, ale spíše podat zprávu o konferenci jako celku. Potenciálem takto tematicky široce rozkročené konference nemůže přirozeně být intenzivní diskuse specialistů. Kdo by toto očekával, byl by nepochybně zklaman. Účelem akcí podobného typu je spíše představit jakýsi průřez toho, co se kde v sociologickém světě děje, kdo na čem pracuje. Tuto funkci olomoucké setkání nepochybně splnilo. Příspěvky zde představili zástupci de facto všech (nebo alespoň drtivé většiny) sociologických pracovišť česko-slovenského sociologického světa. V tomto ohledu je škoda, že program konference neuváděl institucionální příslušnost přednášejících.

Na setkáních, která mají obecnější celoborový záběr je také možné navázat nové pracovní kontakty či prodiskutovat sdílená témata a výzkumné problémy odlišné od těch, které jsou součástí oficiálního programu. Součástí těchto poloformálních a neformálních setkání se stal v olomouckém případě křest, resp. uvedení (sekce sociologů

náboženství se totiž vyslovila proti „křtění“ tak sekularizované publikace) knihy *Ways of Life in the Late Modernity* autorského kolektivu necelé dvacítky českých a slovenských autorů pod vedením Heleny Kubátové. Kniha byla uvedena formou vtipného vystoupení Miroslava Paulíčka v postmoderním převleku a jeho improvizovaného rozhovoru o vzniku knihy s hlavní autorkou publikace. M. Paulíček vystoupil již v rámci oficiálního pátečního programu, ovšem spíše s recesisticky laděným vystoupením cimrmanovského typu o vlivu sokolství a zakladatele Sokola Miroslava Tyrše na myšlenky Simone de Beauvoir, potažmo na celé feministické hnutí a odvozená genderová studia. Abychom nevzbudili falešný dojem, že Paulíček působil jen v roli klauna konference, dodejme, že v sobotním programu přednesl inspirativní příspěvek o estetických vlastnostech sociologické teorie, kterým se dotkl klasického tématu o vztahu mezi pravdou a krásnem. Olomoucké setkání českých a slovenských sociologů tak zároveň ukázalo, že sociologie může být nejen vědecká disciplína, ale i docela zábavná činnost a že smysl pro sociologický humor má nejen M. Paulíček. Součástí konferenčních propriet pro účastníky byla konferenční taška přes rameno potištěná názvem slavného Mertonova díla „Na ramenou obrů“. Jakousi tečkou za konferenčním děním byl příspěvek Františka Kalvase o možnostech počítačového modelování společenských procesů, který přednesl částečně zpěvem a s vlastním kytařovým doprovodem. Představením těchto konferenčních událostí bychom rádi ilustrovali příjemnou atmosféru, kterou se podařilo částečně neplánovaně organizátorům konference vytvořit.

Doprovodným programem konference bylo také vyhlášení soutěže o cenu Miroslava Petruska 2013, která je soutěží o nejlepší studentskou sociologickou stať vyhlášenou Masarykovou českou sociologickou společností (MČSS). Na prvních dvou místech se společně umístili Jan Maršálek

(práce z dějin sociologie, resp. metodologie dějin sociologie) a Eva Moravcová (práce z oblasti sociální patologie, resp. metodologie sociologie zločinu), kteří se účastnili Olomoucké konference a oficiálně zde převzali soutěžní ocenění, a na místě třetím Martin Buchtík (opět metodologie, tentokrát smíšené módy sběru dat v kvantitativním výzkumu). Vzhledem k tomu, že funkcí uvedené soutěže je jakási podpora „mladých talentů“ (kteří se ovšem v případě našich laureátů věnují sociologii již v podstatě profesionálně), se olomoucká konference nemusela omezit na formální vyhlášení, ale mohla dát prostor k prezentaci vítězných příspěvků, ať již formou samostatného příspěvku, nebo minimálně formou posteru, a to tím spíše, že spoluorganizátorem konference byla i MČSS.

Samotná posterová sekce patří spíše k těm méně povedeným aktivitám jinak organizačně výborně zvládnuté konference. Nevýrazné umístění celkově asi tři nebo čtyř posterů v prostoru chodby před aulou možná neumožnilo některým návštěvníkům konference je vůbec odlišit od nějaké zapomenuté výzdoby fakulty, která s konferencí vůbec nesouvisí. Vhodnější by bylo například umístění na stojanech v relativně velké místnosti pro občerstvení a systematictější strukturovanost spočívající v prezentaci jednotlivých sociologických institucí (prezentován byl Sociologický datový archiv a časopis *Historická sociologie*, který se na internetu nedávno „tvářil“, že již zanikl, takže poster, který svědčil o opaku, byl nepochybně užitečný). V rámci rozeslání *call for papers* by oslovení institucí bylo relativně malou organizační zátěží.

Další součástí doprovodného programu konference byla čtvrtěční podvečerní diskuse se členy ediční rady Sociologického nakladatelství a s představiteli nakladatelství nazvaná *SLON v sociologickém porcelánu*. Aktivita, která je podle našeho mínění vítaným a vhodným doplňkem konference, byla trochu přidušena vleklejší prezentací vybraných knih rozdílných edič-

ních řad, kterou však vyvažoval odlehčený komentář Jiřího Ryby. Prezentace vybraných titulů, kterou lze považovat v odborné sociologické obci za nadbytečnou (alespoň v realizovaném hodinovém rozsahu), byla pravděpodobně motivována očekávaním větší účasti studentů, kteří však po skončení „své“ sekce vyklidili pole a diskuse se účastnili povětšinou odborní sociologové, kteří podle našeho názoru produkci nakladatelství sledují systematicky. Většina z nich ale nesleduje studentské výzkumné aktivity (často ani na vlastním pracovišti, a někdy ani u vlastních diplomantů, což je daň za masové univerzitní vzdělávání), a proto považujeme za užitečné představit, co se objevilo ve studentské sekci.

Její první ranní blok zahájila Nina Fárová svým příspěvkem *Není učitel jako učitel(ka)*, který shrnoval poznatky z jejího výzkumu mužů-učitelů v mateřských školách. Následoval příspěvek Kláry Čapkové, který se věnoval výzkumu (ne)shody krátkodobé fertilitní strategie páru a ostatních prediktorů tranzic v partnerství kohabitujících párů. Lukáš Dirga vystoupil se závěry svého výzkumu vězeňských dozorců, v němž sledoval mechanismy vyrovnávání se s působením vězeňského prostředí na život mimo věznic. Srovnání zdrojů přísnejšího trestání zločinců v České republice a na Slovensku se věnoval příspěvek Evy Moravcové a Jana Tomáška.

První odpolední blok byl ucelenější, tematicky příspěvky zasahovaly do oblasti sociálních hnutí, environmentální problematiky a zdravého životního stylu. První příspěvek přednesl Petr Vidomus, který sledoval působení a strategie zastánců klimatického skepticismu v České republice. Druhý příspěvek nabídl pohled na slovenská environmentální hnutí působící v městském prostoru, konkrétně na případ vývoje a působení konkrétního hnutí v Trnavě. Závěrem prvního odpoledního bloku vystoupily Jitka Buriánková a Jindřiška Návarová, které přinesly originální členění re-

spondentů na základě jejich přístupu ke zdravému životnímu stylu.

Poslední blok studentské sekce byl opět velmi různorodý. V úvodním příspěvku Jakub Mlynář obeznámil posluchače s teoretickými přístupy studia metafor, objasnil několik případů metafor užívaných v sociologii a zdůraznil potřebu metafor sociologicky zkoumat. Příspěvek Tomáše Kargera byl metodologický, zaměřený na systémovou teorii Niklase Luhmana a možnosti její aplikace ve výzkumu sociálních hnutí. Interdisciplinární příspěvek Jana Kapusty seznámil posluchače s vlastním etnografickým výzkumem mayských společenství. Autor objasnil specifickou funkci daru v mayské kultuře. V posledním příspěvku Petra Anýžová ukázala, že jazyková a kulturní vzdálenost jsou zásadními faktory v odlišném chápání měřících škál sociálního kapitálu a politického odcizení v evropských zemích, a ovlivňují tak i možnost jejich mezinárodní komparace.

Studentská sekce konference prokázala, že mnohost paradigmat je v sociologii přítomná nejen na úrovni profesionální, ale také mezi těmi, kdo stojí teprve na počátku své akademické dráhy. Účastníky prvního konferenčního dne byli studenti a doktorandi z Univerzity Palackého v Olomouci, Masarykovy univerzity v Brně, Karlovy univerzity v Praze, Západočeské univerzity v Plzni a Univerzity Komenského v Bratislavě.

Celý první konferenční den provázela pečlivá připravenost příspěvků. Vystoupení kolegů i studentů z jiných pracovišť přilákala mnoho posluchačů z řad studentů a po většinu dne se přednášelo před téměř zaplněnou aulou. Nesporným pozitivem byla také účast akademických profesionálů, včetně „přespolních“. Jejich přítomnost ocenili především sami vystupující, kteří v diskusích získali důkladnou zpětnou vazbu ke svým příspěvkům. Díky samostatné sekci se asi dostalo vystupujícím více pozornosti a prostoru, než by tomu bylo v rámci pátečního a sobotního progra-

mu. Diskuse byly často velmi živé, mnohé debaty pak pokračovaly v kuloárech a na řadu témat se dostalo také v rámci večerního společenského programu.

Celkově lze říci, že česko-slovenská sociologická konference splnila účel oborového setkání českých a slovenských sociologů, na kterém prezentovali dílčí výsledky své práce sociologové z většiny českých a slovenských sociologických institucí a na přič sociologickými subdisciplínami. Charakter oborového setkání podtrhnul i doprovodný program diskuse o produkci Sociologického nakladatelství či vyhlášení soutěže MČSS, jakož i organizační participace české i slovenské sociologické společnosti.

Klára Čapková, Dušan Janák

42. konference Britské společnosti pro gerontologii „Global Ageing: Implications for Individuals and Society“, Oxford, Velká Británie, 11.–13. 9. 2013

Podzimní příroda a padající zažloutlé listy jsou jedním z netypičtějších kulturních symbolů stáří. Velice symbolicky první podzimní plískanice tvořila i kulisu konference s názvem „Globální stárnutí: důsledky pro jedince a společnost“, která se konala v půlce září na Oxfordské univerzitě v dechberoucím prostředí Keble College. Tato „college“ byla založena roku 1870 s cílem rozšířit dostupnost vzdělání pro širší „masy“ a v rámci konference hostila účastníky 31 národností. Známa je také jako místo, kde je vystaven originál slavného obrazu „Light of the World“ Holmana Hunta z roku 1853, zobrazujícího Ježíše s lucernou, čekajícího u dveří, které mohou být otevřeny pouze zevnitř. Tato symbolika zase jako by odrážela snahu o bližší porozumění stárnutí a stáří, které se odehrává v určitém skrytu, jehož bohatý svět je pro nás stále ještě jakoby za zavřenými dveřmi,

na které my „klepeme“, snažíme se vejít, poznat a pochopit. A i o tom byla již 42. konference Britské společnosti pro gerontologii (BSG).

Tradicí BSG je internacionalita, interdisciplinarita a podpora dialogu. Tomu odpovídalo i zaměření pěti hlavních plenárních přednášek, které přednesli, vedle Paula Fairchilda z Oxford Stem Cell Institute, profesorka anglické literatury Helen Small, John Beard ze Světové zdravotnické organizace, Axel Börsch-Supan z Max Planck Institute for Social Law and Social Policy a „best-selling“ autorka kriminálních románů P. D. Jamesová. Každý z příspěvků byl svým způsobem jedinečný ve způsobu, jakým se pokoušel vnést světlo do problematiky stáří, a ve vzájemné kombinaci plenárních přednášky vystihovaly onu nesmírnou heterogenitu gerontologie.

Například Helen Small postavila svůj příspěvek na reflexi zajímavého dokumentu natočeného Andrew Jenksem (*1985) a jeho dvěma nejlepšími přáteli v domově pro seniory. Tento devatenáctiletý mladík, režisér, scénárista a producent filmu *Room 335*, obvolal několik (a to zřejmě nemálo) domovů poskytujících asistované bydlení pro seniory ve snaze získat na měsíc ubytování v jednom z nich. Teprve až otázkou „Is my age any issue?“, tedy referencí k problematice věkové diskriminace inherentní těmto institucím, získal přístup do jednoho z rezortů na Floridě v USA. Ve filmu zaznamenává své obavy před vstupem do domova, postupné navazování přátelských vztahů s rezidenty a objevování jejich osobností skrytých za vráščitými tvářemi. Řeší s nimi smysl života i otázku partnerství a sexu, ale i jejich nemoci a omezení, a dokonce i smrt jedné z klientek domova, které je nakonec celý dokument dedikován. Profesorka Small reflektovala tato různá témata jako otázky mezigeneračního dialogu a zakončila svoji přednášku úvahou, jak by asi vypadal podobný dokument natáčený seniorem na nějakém mládežnickém internátě. To rezonovalo s její vlastní vizí alter-